

KOMUNIKAČNÉ STRATÉGIE

Ide o postupy, ktoré vám pomôžu stať sa efektívnym komunikačným partnerom svojho dieťaťa, nech je na akejkoľvek vývinovej úrovni. Mnohé z nich už možno intuitívne používate. Pridajte k svojmu repertoáru ešte niekoľko stratégií a odmenou vám bude úsmev, nové slovo alebo aj dlhá veta z úst vášho dieťaťa.

STRATÉGIE ZAMERANÉ NA DIEŤA (z očí do očí)

Tvárou v tvár

Dieťa bude lepšie vidieť, ako pohybuje perami a jazykom pri vytváraní zvukov reči a slov. Vy budete cítiť jeho zrýchlený dych (keď je šťastné), oči a budete počuť jemný výdych vyjadrujúci súhlas.

Čakanie

Dávate mu príležitosť komunikovať a použiť komunikačné schopnosti, ktoré už má. Nerobte všetko zaň! Ak počkáte, dieťa vám ukáže, čo chce. V myslí napočítajte do desať (alebo aspoň do päť) a sledujte pokusy o komunikáciu zo strany dieťaťa (môže ísť o zmenu pohľadu, otočenie hlavy atď.). Ak sa nedočkáte, nezúfajte. Aj tichý moment je moment, pri ktorom sa dieťa učí. Učí sa, že máte trpezlivosť, že sa oň zaujímate.

Nasledovanie záujmu dieťaťa

Pozorujte dieťa. Všimnite si, na čo sa pozerá, ako sa tvári alebo čo asi cíti. Počúvajte, čo vám chce povedať. Potom sa zapojte do jeho hry, činnosti alebo pokračuje v rozhovore, ktorý začalo. Slovom vyjadrite jeho momentálny záujem.

Opakovanie

Deti sa najlepšie učia nové slová alebo pravidlá materinského jazyka, keď ich počujú a zažívajú znova a znova. Niektoré potrebujú počuť nové slovo 20krát, iné 1000krát. Vytvárajte komunikačné situácie, ktoré poskytujú možnosť na neustále opakovanie nových slov alebo viet. Neváhajte a opakujte ich, pokiaľ vám to vaša trpezlivosť dovolí. Dieťa sa nudiť nebude.

STRATÉGIE ĽAHŠIEHO POROZUMENIA (reč tela)

Gestá

Pripojte k reči výstižné gestá, napr. pritakanie a krútenie hlavou, privolávanie rukou „pod sem“, ukazovanie prstom na predmety a mnoho iných. Dieťa vám bude lepšie rozumieť a samo sa gestá naučí používať.

Nebojte sa, že by ste brzdili vývin reči u svojho dieťaťa. Výrazové prostriedky, akými sú gestá, mimika a pohyby tela sú prirodzenou súčasťou komunikácie. Gestá sú pre vývin dieťaťa dôležité, lebo mu umožňujú komunikovať s okolím skôr, ako je pripravené používať slová. Preto podporovanie používania gest podporuje aj vývin samotnej reči.

Vylad'te sa na rečovú úroveň dieťaťa

Ide o jednu z najdôležitejších komunikačných stratégií vôbec. Je dôležité spomaliť tempo reči (reč však musí aj naďalej znieť prirodzene) a prispôbiť dĺžku viet aktuálnej vývinovej úrovni dieťaťa. Pokúste sa hovoriť vo vetách, ktoré sú len o krôčik zložitejšie, ako sú vety dieťaťa (napr. ak je dieťa na úrovni jednoslovných viet, vy hovorte v dvojslovných spojeniach).

Čo robiť, keď dieťaťu nerozumiete?

- *Vyhňte sa negatívnych hodnoteniam („nie, to je zle“, alebo „zle si to povedal, tak sa to nehovori“).*
- *Požiadajte dieťa, aby slovo/vetu zopakovalo.*
- *Požiadajte ho, aby vám ukázalo, o čom hovorí.*
- *Požiadajte dieťa, aby vám to povedalo inak alebo aby vám povedalo viac.*
- *Vyhovorte sa na niečo iné, napr. „Nepočujem, je tu veľký hluk“.*
- *Modelujte. Ak sa vám podarí zistiť, čo vám dieťa chcelo povedať, poskytnite mu správny rečovú vzor.*

STRATÉGIE VÝMEN

Raz ty, raz ja

Pokúste sa vymieňať si roly s dieťaťom najprv na „neslovnej“ úrovni. Učí sa tým dôležitú schopnosť pre budúci rozhovor – učí sa, že raz hovorí, inokedy počúva. Medzi vhodné aktivity na podporovanie výmen patria: hra s loptou, stávanie a zhadzovanie veže z kociek, skladanie skladačky, vkladanie kociek do vedierka, ukazovanie na obrázky v knižke a podobne.

Interpretácia („viem, čo si myslíš“)

Interpretáciou dávate dieťaťu najavo, že ste ho počuli a že sa mu snažíte zo všetkých síl rozumieť. Táto stratégia je dôležitá hlavne pri prechode od nezámerného správania k zámernej komunikácii. Ponúkate dieťaťu správny vzor – pohyb, ktorý sa usiluje urobiť, alebo slovo, či vetu, ktoré sa snaží povedať.

Napodobňovanie (zrkadlenie)

Stratégia je vhodná pre deti najmä v počiatočných vývinových štádiách. Napodobňovaním pohybov tela a rúk, výrazov tváre alebo zvukov rozvíjame zámerne komunikáciu, hrové schopnosti, porozumenie, prvé slová. Touto stratégiou predžijete reťazce komunikačných výmen.

STRATÉGIE NOVÝCH POJMOV (nálepky)

Komentovanie

Rozprávajte dieťaťu o tom, čo práve robíte, alebo hovorte aj o tom, čo práve dieťa robí. Nezabudnite však na dôležité pravidlá komentovania. Prispôbte dĺžku svojich prehovorov vývinovej úrovni dieťaťa. Nežiadajte od neho, aby po vás opakovalo.

Nálepky (pomenúvanie)

Pomenúvajte ľudí a veci, o ktoré sa dieťa práve zaujíma – dávajte im „nálepky“. Pokúste sa vyhnúť všeobecným slovám, ako sú napríklad to, tam, nejaký a pod. Namiesto nich používajte označenia, ako sú napríklad bába, v kuchyni, veľký alebo búchať.

Premosťovanie

Pomenúvanie na osvojenie si nových slov nestačí. Je dôležité, aby ste dieťaťu nové slová vysvetľovali. Prepájajte, premostujte poznané s nepoznaným –

hovoríte o hlavných črtách predmetov a javov, ktoré slová označujú tak, ako by ste boli výkladovým slovníkom. Napríklad, ak učíte dieťa slovo pes, povedzte mu, že je to zviera, že je chlpaté a že robí „hav-hav“. Používajte slovo opakovane, v rôznych vetách a v rôznych situáciách. Ukážte dieťaťu psa v knižke a na ulici. Dieťa si skúsenosťou upresňuje význam slov.

STRATÉGIE REČOVÉHO VZORU (modelovanie)

Modelovanie

Poskytujte dieťaťu modely alebo vzory správnych slov a viet materinského jazyka. Dieťa sa tak učí správnu výslovnosť jednotlivých zvukov, nové slová, osvojuje si správne používanie slovných kombinácií a viet, ako aj správnu gramatiku.

Veľa rodičov rado opakuje po svojich deťoch maznavú alebo nesprávnu výslovnosť alebo nesprávne slovné spojenia. Ak to však robíte neustále, posilňujete u dieťaťa nesprávne návyky. Poskytujte dieťaťu správny rečový vzor.

STRATÉGIE KONVERZÁCIE (otázky a odpovede)

Otázky

Používajte otázky len vtedy, ak naozaj očakávate od dieťaťa odpoveď (či už na úrovni slov, gest, zvukov alebo pohybov). Nepýtajte sa otázky len preto, aby „nestála reč“.

Pokúste sa vyhnúť nasledujúcim otázkam:

- *otázkam, ktoré dieťa testujú, napr. Čo to je? Ako sa to povie? Aká je to farba? Keď viete, že dieťa pozná odpoveď,*
- *otázkam, ktoré sa samy odpovedajú, napr. Chceš čajík, však?*
- *otázkam, ktoré sa pýtajú na zjavné informácie napr. Čo robíš?, keď vidíme, čo dieťa robí,*
- *bombardujúcimi otázkam, napr. Čo je to? Čo je to? Čo je to?*
- *zle načasovaným otázkam, keď dieťa venuje pozornosť inej téme*

Skôr ako položíte otázku, premýšľajte o nej. Dobré otázky sú otázky, ktoré pomôžu dieťaťu pokračovať

v rozhovore. Sú úprimné a primerané vývinovej úrovni dieťaťa. Tu je niekoľko príkladov:

- *otázky, ktoré vytvárajú atmosféru očakávania, napr. Čo ďalej? Čo ak...?*
- *otázky ponúkajúce výber, napr. Chceš mlieko alebo kakao?*
- *otázky podporujúce myslenie dieťaťa, napr. Čo sa stalo? Ako to funguje?*
- *otázky podporujúce tvorivosť dieťaťa, otázky, ktoré nemajú jednu správnu odpoveď, napr. Čo urobíme z plastelíny?*

Nebombardujte dieťa otázkami, radšej používajte iné komunikačné stratégie, ako sú komentovanie, modelovanie alebo interpretácia.

Napovedanie

Napovedať môžete prvou časťou slova (napr. „chceš zmrz...“), opisom významu slova (napr. Je to studené a líže sa to“) alebo položením otázky ponúkajúcej výber (napr. „chceš zmrzlinu alebo zákusok?“). Nikdy však nenúťte dieťa, aby po vás opakovalo.

Použitá literatúra

Hornáková, K. – Kapalková, S. – Mikulajová, M.: Kniha o detskej reči. Bratislava : Slniečko 2005. ISBN 80-969074-3-3.

CENTRUM ŠPECIÁLNO-PEDAGOGICKÉHO PORADENSTVA

KOMUNIKAČNÉ STRATÉGIE

**ELOKOVANÉ PRACOVISKO
ŽILINA**

pri ZŠI pre žiakov s narušenou
komunikačnou schopnosťou
v Jamníku